

ТРИЗЕНБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 1(259) рік вид. VII. 1 січня 1931 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Наказ

Головної Команди Війська і Флоти УНР.

1 січня 1931 року

ч. 1.

Славетні вояки!

Минув ще один рік нашого перебування на чужині.

Тяжкі моральні і фізичні страждання на протязі десяти довгих років ми мусіли перетерпіти, але не були наші терпіння гіршими від терпінь тих, що лишилися на Україні, а саме головне не пішли вони на марне. Мимо того, що сам факт існування патріотичної української еміграції був і є постійною небезпекою для окупанта і змушував його до будь-якої уступливості у відношенню національно-культурних прагнень народу нашого; наявність зорганізованої військової еміграції побуджує і нарід до активності, дає йому віру в краще майбутнє, за яке Армія Української Народньої Республіки боролася і боротиметься. Разом з тим і політична акція Уряду Української Народньої Республіки, що в діяльності своїй спірається в першу чергу на нашу військову еміграцію, з тих самих причин дала величезні наслідки і на міжнародньому терені.

Все це є великою заслугою цілого нашого громадянства на еміграції перебуваючого, а головним чином нашого славного війська, яке не зневірилося, не розпорошилося, а навпаки, в тяжкій боротьбі за кусник що-денного хліба виявило велич духа, виявило великі моральні якості — непохитність, витривалість, офірність і спокій та ще тісніше об'єдналося довкола своїх провідників і начальників. Духові досягнення нашого війська є на сьогодні дуже поважні і розлогі.

Стверджуючи повище з великим моральним задоволенням, закликаю Вас, вояки, витривати до кінця, бо політична ситуація складається на нашу користь і все доводить, що незабаром наступить час визволення. Час визволення є недалекий і вимагає від нас ще більш яскравого виявлення всіх духових вартостей українського вояка, ще більшої сконсолідованості, перед якими не встоїть жадна сила.

Вояки, будьте готові, морально будьте готові до недалекого чину!

Нехай же цей рік стане для нас переломовим і принесе нам здійснення наших національно-державних прагнень — нехай же в цьому, 1931 році оновиться на рідних теренах Вільна, Незалежна Українська Народня Республіка.

Підписали: **Андрій Лівницький** (—)

Головний Отаман Війська і Флоти

УНР

В. Сальський (—)

генерального штабу генерал-хорунжий

Міністр Військових Справ.

Париж, четвер, 1 січня 1931 року.

Новий рік. Всюди того дня люде взаємно вітають один одного, складають бажання. Ріжної форми надають вони тим привітанням, на ріжному роблять наголос в тій чи іншій країні. Р а д і с н о г о н о в о г о року зичать собі одні, щ а с л и в о г о — другі. Та те не про нас. Кожне свято, що його бучно і весело обходять наші гостинні господарі, таїть в собі для нас елемент суму. Ми знаємо: нема радости

по-за рідним краєм, не може бути щастя на чужині. Та той сум не пригнічує нашого духа, а навпаки гартує його: він загострює тугу за рідним краєм, він нагадує про наш обов'язок перед ним, про нашу мету. Сьогодні ми, вітаючи земляків з новим роком, складаємо тільки одне бажання: здоров'я і сил, які так потрібні нам на те, щоб витримати на те, щоб перебороти. І ми певні прийде той день, коли на новий рік на нашій, на своїй землі ми радітимемо за ті многі літа, що в них ми бачили злеє.

Наказ Головної Команди, що його надруковано вище, перейнято саме такою вірою в нашу справу, такою певністю в нас самих. Віддавши належне заслугам наших вояків, він кличе їх далі до витривалості, закликає їх бути готовими до нових трудів бойових.

Наказ по армії — то та електрична гискра, що однією могутньою течією проймає все військо, старшин, од головного привідці і до останнього рядового, скеровує всю волю його, всі засилля в однім напрямку — на те, щоб досягнути поставлену мету. За нормальних часів той ефект, що вимагає напруження всіх сил духовних і фізичних, дається легше: в прислузі тут стають і моменти внутрішні — бойовий дух армії, її славні традиції, її патріотизм, свідомість свого обов'язку, що вилилися в сталі форми, залізна дисципліна, все те, що творить з армії моноліт.

З того всього у нас в умовах еміграції зостаються непорушними бойовий дух, традиції, патріотичне віддання, свідомість свого обов'язку. Але на чужині може бути лише внутрішня моральна дисципліна.

І власне це надає ще більше ваги і сили тим військовим об'єднанням, що гуртують в одне ціле розкиданих по всьому світу старшин і козаків окремих частин, що дозволяють нам зберегти саме дзерно армії. Тим ціннішою й міцнішою стає та внутрішня дисципліна, яка не має звичайного примусу, що її виявляють наші вояки.

Оця організованність, оця дисципліна дають нам спроможність бути готовими на слушний час — чи принесе його цей рік чи прийде він пізніше. Бути готовими прийняти і виконати сигнал бойової сурми, яка передасть новий наказ Головної Команди: «до зброї».

На Свят Вечір, 6 січня 1931 року в Парижі.

«Слава в вишніх Богу і на землі мир!»

19 віків минуло з того часу, як у перше з-под-над вертепа у Вифлеємі пролунала християнським світом ця янгольська пісня. Та одколи почали «янголи з пастирями славословити» новонароджене Немовлятко, ніколи, здається, так близько, як саме в наші часи, не припадали до серця людям слова небесного гімну: «І на землі мир!»

Після недавнього, ще не пережитого і не забутого страхіття і жаху великої війни всі прагнуть миру. І переможені і переможці дбають ще ніби тільки про одне — загоїти рани тяжкі. Війни бояться і переможені і переможці, і задоволені з того, що єсть, і не задоволені. Подолані бояться війни, бо не підготовані ще і не в стані її вести; ті, хто переміг, не хочуть її, бо тремтять за долю того, що їм припало через перемогу. Економічна криза, наслідок нелюдського напруження, порушеної рівноваги та руїни Сходу Європи, що його викреслено з господарського життя, дається всюди відчутти. Психично й фізично стомлена великою війною, людськість війни не хоче, війни боїться, мріє про одне — про мир.

Мир... Як зберегти і забезпечити мир? Нема, здається, в наші дні питання, яке б притягало до себе більше уваги; нема слова, яке б частіше траплялося на шпальтах європейської преси; нема теми, яка б докладніше дебатовалася на різних нарадах та з'їздах. Засновано міжнародні комісії та підкомісії, відбуваються конференції безконечні. І все про одне — про оте забезпечення миру, про обмеження озброєння. Урочисто складають пакти, прилюдно проголошують війну по-за законом. Одне слово, ніби справді на наших очах наближається здійснення, таке бажане, таке прибавливе, отого ідеалу з янгольської пісні: «і на землі мир!»

Ніби... А тим часом спокою, певности нема. Прикре становище принижене, глибоке незадоволення покривджених; нехтування прав і потреб меншостей, загострення і роз'ятрення національних проблем; гостра протилежність інтересів різних держав та окремих їх угруповань; наявність легко-запального матеріалу в різних кутках Європи; тяжке поневолення народів колишньої Росії, що поневіряються в ярмі червоної Москви, нарешті саме існування комуністичної імперії, цього постійного огнища непорядку і заколоту, який загрожує всій людськості світовою пожежою та руїною повшешною. В Європі спокою нема. Політична і економічна рівновага не стала. Розуміють це добре керівники європейської політики. І тому, хоч паціфізм сьогодні — наймод-

ніша річ; хоч прийнято в офіційних колах вдавати з себе непохитних оптимістів що-до ближчого майбутнього, — держави дружнім хором, сьогодні голосніше ніж коли виспівують прилюдно і ніби щиро оте: «і на землі мир»...

І разом з тим, так само дружнє, наввипередки одна перед другою, зміцнюють свою військову силу, старанно розвивають техніку, удосконалюють воєнну організацію, поліпшують кадри, збільшують озброєння, повною ходою готуються до війни. Одні роблять це одверто, другі — тихцем, потайки. Але всюди, ніби акомпанімент до тієї різдвяної пісні, що лунає в церквах і на прилюдних урочистостях, дзвенить давнє правило мудрих латинців: «si vis pacem, para bellum».

Про мир усі говорять, до війни усі готуються.

Хочемо того миру і ми, і нам, як і всій людськості, дорогий отой високий ідеал, але... ми знаємо, що того миру справжнього немає й не буде. Не буде доти, поки не визволиться Україна, поки не визволяться поневолені Москвою народи, що стогнуть в пазурях московського деспота. Не буде доти, поки на Сході Європи не встановиться нормальне життя, лад і порядок. А це можливо тільки тоді, коли на визволеній з-під окупації землі нашій відновиться вільна, не від кого незалежна Держава Народу Українського.

Визволення дається лише мечем, визвольною війною. Через неї повинні пройти ми; повинні пройти, — хочемо того чи не хочемо. До неї повинні готуватися, буди завжди готовими.

Та для нас власне та визвольна війна і не припинялася ніколи, вона точиться, тільки фази різні переходить. До останньої фази — переможного бою за нашу державність — ідемо ми. Кінчиться вона лише тоді, коли визволиться Україна і відновиться наша державність.

Тоді на визволеній з неволі отчизні нашій, на визволеній і очищеній від усякої скверни, оновленій і відбудованій і ми, не тільки холодними устами, але й гарячим серцем заспіваємо величну пісню різдвяну:

«Слава в вишніх Богу і на землі мир!»

Прокляті питання

Під назвою «За шмат гнилої ковбаси» з'явилася стаття в одній українській американській газеті. Тема її: коментарі до передової «Гризу-ба» з приводу подій в Галичині. Люде, що працюють «за шмат гнилої ковбаси» — це ми, діячі УНР. Писано це автором галичанином, людиною

певно не мудрою. Можна б такими дурницями і не спиняти увагу читача, але це все ж цікава ілюстрація того, як далеко може зайти розірваність по-між людьми та їх взаємна ворожість.

Страшно подумати, що може й справді, по ширості, слідом за немудрим публіцистом, так можуть думати і його читачі, і зводити всю велику і трагічну політику нашу до цього страшного віршу:

«за шмат гнилої ковбаси».

В усякому разі така стаття в українській американській газеті могла з'явитися тільки в атмосфері дуже хворобливій. Це відбиток, правда, у кривому дзеркалі, що все збільшує, тих труднощів, які все ж в Європі існують між наддніпрянцями і галичанами, по-між тими, що стоять на ґрунті політики УНР, і її противниками. Ця контрверза витворена самими обставинами, вона є трагічна в самій своїй суті, але саме через це, на мою думку, не треба її замовчувати, а руба, ясно ставити, по ширості говорити один до одного і тоді прірва, яка нас часом розділяє, може перетворитися у маленький ривчачок, коли не зникне цілковито.

Між наддністріянцями і нами, наддніпрянцями, це не перше непорозуміння. Воно повстало від року 1920, або навіть раніше, від часу, коли почалися сварки між галицькою і наддніпрянською частинами нашої делегації в Парижі, від часу, коли частина галицької армії перейшла на бік Денікіна.

Коли раніше обурювалися наддніпрянці, то після договору 1920 року, галичани обурилися проти наддніпрянців і обурилися далеко гостріше, як перші. А коли за договором 1920 року послідувала і катастрофа того ж року, коли Симон Петлюра, а властиво наша держава була переможеною, піднявся страшний галас не тільки серед галичан, а і серед наддніпрянських патріотів. Можна солідно доповнити стару приказку: «переможців не судять» словами: «переможені завжди винувати». Отже ми були переможені року 1920 і тому безсумніву винні «во многих, многих гріхах».

Про що ходило тоді: «Петлюра віддав (де-які говорили навіть «продав») полякам Галичину і Волинь». На справді Симон Петлюра нічого не віддавав, а продавати йому було нічого, бо нічого й не мав. Він разом з своїм наступником Андрієм Лівницьким в імені уряду 1) погодився на нинішню лінію польських кордонів і 2) нічого не згадав в договорі про Галичину.

• Чому він це зробив? Яке мав право? — кричали його вороги.

По-перше, тому, що ці землі фактично вже були в руках поляків, по-друге, тому що галичани самі мріяли, щоб ми їх залишили в спокою, бо сподівалися, що без нас виграють легше справу проти поляків в Лізі Націй,

по-третє, тому що серед жахливих обставин цієї і тільки цієї цінною можна було визволити решту України, себ-то чотири п'ятих нашої території, і, нарешті, — це саме головне — цим і тільки цим можна було урятувати державу.

На той час це не вдалося. Але скільки не думатимемо ми те-

пер, — це було в основі своїй одиноким правдивим рішенням справи, оскільки ми стоятимемо на ґрунті самостійності України.

«Або — або». Хочеш відірвати («відірвати» — ще не значить «визволити») від Польщі Східню Галичину, зречися самостійності і навпаки. На сьогодні, як і на вчора, як певно і на завтра, це «або-або» зостанеться аксіомою.

Людина не дурна д-р Панейко, для якого концепція самостійності є «безнадійна, не моральна і шкідлива», говорить, що «вирятувати Східню Галичину, визволити її нещасну українську людність і її в р-стат праці—землю з-під наїзду, може тільки о р у ж н а сила, яка зі Сходу насунеться на Варшаву і на Збруч» *) Але не треба думати, що цією силою має стати, на думку автора, українська держава; ні, Панейко, скромно прикриваючи «наготу» думки своєї, говорить, що цією силою може бути «тільки держава і військова організація, яка обіймає землі між Чорним і Білим морем». Як бачимо, пан доктор трохи соромливий, але, говорячи просто, він міг би сказати: цією силою м о ж е б у т и т і л ь к и Р о с і я .

Але, що-правда, автор говорить далі вже одвертіше: «... це невмолний закон. Україна й Московщина чи їм це мило чи не мило, призначені природою жити з собою в зв'язку, близьшому ніж з іншими державами і народами, призначені бути співниками в одній імперії, призначені здійснити кожний свою с а м о с т і й н і с т ь у рамках своєї спілки».

Що це за «єдина імперія»? І при чому тут «самостійність»?

— Пане докторе, — хочеться нам сказати до Панейка, — здійміть, будь ласка, фіговий листочок. Краще покажіть себе у всій своїй реальній красі. Скажіть просто: в о і м ' я о д і р в а н н я (не визволення) Г а л и ч и н и в і д П о л ь щ і , В и з р і к а е т е с я с а м о с т і й н о с т и У к р а ї н и . Ви віддаєте весь наш народ в рабство Сходу. В рабство, кажу Вам, бо коли Ви не знаєте, що розуміє під словом «федерація» Москва, то ми це добре знаємо.

Але як це не дивно, в одному ми сходимося з достославним паном Панейком: «або-або». Хочете самостійності, не мрійте про державну соборність, хочете державної соборності, — ідіть в науку до д-ра Панейка. «Або-або». Tertium non datur.

Ми обіраємо без застережень самостійність, бо думаємо, що коли у цієї самостійної України і «не буде сили», щоб битися на всі боки і одривати хоч би і українські землі у своїх західніх сусідів; у неї напевно стане сили, щоб шляхом порозуміння поладити багато сусідських справ і у всякому разі забезпечити українську людність чи то від колонізації, чи то румунізації чи взагалі від насильства.

Ми обіраємо шлях самостійності. Ми його обрали і за ним ідемо з упертістю, яку здавна приписують москалі «хаклам».

Але повернемося до взаємовідносин галичан і наддніпрянців. В 1920-1921 роках ми наче розійшлися, наче розкололися. В «Українському Прапорі» (газета Петрушевича) знайшлися навіть теоретички «двох» націй. Але це минуло. Багато сприяло тому Прага, спільна культурна праця двох частин є д н о ї нації. Багато сприяв ч а с . І коли вбили вождя нації Симона Петлюру, стало ясным, що м и о д -

*) Д-р В. Панейко «З'єдинені держави східньої Європи. Галичина й Україна супроти Польщі і Росії». Відень 1922.

одні одних розуміємо. За труною Симона Петлюри йшла вся соборна Україна.

Коли скінчився похорон, зникло перше вражіння, почалися будні, це повне порозуміння утриматися не могло, бо й завдання перед нами стояли різні. Ми, наддніпрянці, на чолі з урядом УНР продовжуємо боротьбу за самостійність України, за державність її. Галицьке населення, волиняки, та інші наші «меншості» провадять боротьбу за свої «права меншостей». Завдання різні, боротьба ведеться паралельно, але цілком незалежно, тактика з необхідности різна; ми можемо критикувати їх методи, вони — наші, але це не заважає тому, щоб кожний про себе думав: «роби ти своє, а я своє, щось з того та буде».

Може я помиляюся, але коли представники уряду УНР зустрічалися з діячами — українськими послами до польського союму, вони, коли й сперечалися де-що між собою, ненависти чи ворожнечи в у с я к о м у р а з і не відчували один до одного.

За кордоном, в Європі, настрої політиків галицьких і наддніпрянських були трохи гірші (крім крайніх елементів, назвемо їх максималістами), але все ж спільну мову, коли й не спільне порозуміння знайти було можна.

Гірше справа була в Америці; закинуті далеко, галицько-українське переселенці жили, так мовити, категоріями 1920 року: себ-то (може і з нашої вини) лінії наддніпрянської, УНР-івської політики вони майже не розуміли.

Але в усякому разі годі вже було на початку 1930 року говорити про яку будь взаємну ненависть, про розподіл нації на дві частини.

І от приходять події літа-осени 1930 року. Що-правда (мусимо говорити правду, хоч би це кому і не подобалося), розпочався терор організації українською, що зветься УВО. Терор цей був немудрим, недоцільним і, скажемо просто, страшним по своїм наслідкам. Тай даремно бере його на свою відповідальність УВО: хтось інший допомагав їм більше, як вони може того хотіли.

І прийшли тоді ті страшні репресії, які дійсно не могли не обурити і не спалахнути всю Україну. Здається не були ані одного українця, у якого б однаково не стискалося серце від тих болісних звісток.

Кожний по своєму вимовлював ці почуття свої, кожний по своєму говорив і протестував. Одні випустили відозви чи брошури, інші (саме ми) виступали на міжнародніх конгресах, використовуючи дипломатичні зв'язки свої, щоб хоч якось залікувати рани на серці народу українського.

Що можуть противники наші закинути тій позиції, яку зайняли урядові чинники УНР, ті громадські установи, що підтримують уряд, принаймні в його загально національній акції, і нарешті чи мусіли ми просто змінити в основі до поляків свої стосунки?

Мусимо знову нагадати нашу основну тезу: «або-або». Коли хочемо добиватися самостійности, мусимо зберігати і, до останньої можливости, стосунки з західніми нашими сусідами. Чи дасть нам це реальну допомогу в боротьбі за незалежність? Це інше питання. Обміркувати його на сторінках преси, може й зтяжко, але ясно одне: мати п р о т и

себе в ту рішучу хвилю, що вже може наближається, і Схід і Захід, і Москву і Польщу, це значить опинитися в тій ситуації, в якій вже ми були в 1919 році, це значить бути знову переможеними.

Отже, як не вражені ми були подіями в Галичині, твереза політична думка сказала нам ясно: треба зробити величезні зусилля, зробити що в спроможності нашої, щоб допомогти залагодити справу, щоб поліпшити становище українського населення в Польщі, але про зміну політики не може бути й мови. Іти на зміну політики — це було б справжнім політичним самогубством.

Політика єсть річ жорстока: чи Німеччина (хоч і переможена, але все ж могутня держава) порвала з ССРСР, коли довідалася, що сотки тисяч німецьких колоністів в цій країні обідрані до нитки, коли тисячі цих голих і виснажених людей повернулися до Рейху? Ані в меншій мірі, бо Німеччина думає (помилково, на нашу думку), що союз з ССРСР є одиноким для них порятунком в її сучасній політичній ситуації.

Отже, чи дали ці події в Галичині привід для нашого розподілу, до загострення відносин? Гадаю, що там в краю, в Польщі легше зрозуміють одні других, як і після 1920 року. Але за кордоном, в Європі завдяки ріжним політичним спекулянтам, в Америці завдяки поєній нашій одірваності, загострені настрої таки створилися.

І от, з'являється навіть ота ганебна стаття: «За шмат гнилої ковбаси».

Чи думав той, хто читав (певно той, хто писав, думати не вміє), що це може значити? Що б ми були за люде і щоб ми були за нація, коли б за «шмат гнилої ковбаси» продавали рідну справу? І продавати, виходить, мав би не Петро чи Степан, а уряд УНР, на чолі якого стоїть відомий, досвідчений і всіма поважаний політик Андрій Лівницький, права рука покійного вождя Петлюри, уряд, в якому головує той, кого можна попрікнути в чім хочете, але тільки не в «любостяжані». Все у нас можуть забрати, але чистоти рук наших ніхто не запламує.

Не хочеться згадувати злих сторінок з історії УНР, той нещасливий 1919 рік, коли примазувалися до нас всякі люде «ради лакомства лукавого». Але де вони? Всі позникали, порозбігалися давним давно. Зникли потроху (як спустіла державна казна) і багато порядних люде, пішло чимало на якусь працю за мшматок хліба. А ті, що несли прапор УНР—Петлюра, Лівницький, Прокопович, Сальський, ті несли тягар свій далі. З тяжкою бідою несли, але несли. Чи не могли й вони десь «улаштуватися»? Чи гірші вони від інших?

Був час, тепер про це можна говорити, коли для утримання уряду ми всі склалися по 40-50 франків і все ж не дали загаснути вогню. Для чого ж ми це робили? За той самий «за шмат гнилої ковбаси»?

Прийде час, коли обставини дозволять, коли розкриття нашого урядового внутрішнього життя перестане бути «революційною таємницею», повний відчит за діла і слова свої дамо ми всьому народові нашому.

Але застерігаємо і тих, що тут живуть, і тих, що по той бік океану знаходяться, від закидів не гідного характеру, бо ці ганебні обвинува-

чення майже цілої еміграції, величезних мас народу нашого в якійсь зраді—це тяжко відбивається на всій справі нашій. Це нищить у чужинців віру в Україну. Коли навіть припустимо, що оті люде, діячі УНР — Прокопович, Сальський, чи Шульгин роблять собі «кар'єру», то ті тисячі і тисячі людей, що працюють по копальнях і заводах на чужині, що сидять по тюрмах, ті, що заслані у Соловки, ті, що розстріляні большевиками, ті, що сиділи на процесі СВУ — і вони, ідучи за нашими гаслами, дбали теж за отой «шмат гнилої ковбаси»?

Але годі. Політика уряду Української Народньої Республіки і всіх тих, що його підтримують, стоїть по-за всякими підозріннями. Вона ведеться во імя щастя єдиної соборної нації нашої, во імя української державности, во імя самостійности.

Будемо, коли обставини того вимагають, дискутувати, будемо переконувати один одного в правоті своєї думки, але одкинемо, як не гідне, оті ганебні закиди, від яких радіє тільки ворог.

Олександр Шульгин.

Пам'яті В. О. О'Коннор-Вілінської.

Трагична смерть поклала край ще одному життю, що його все віддано було Україні. Нагло увірвалася нитка життя Валерії Олександровни О'Коннор-Вілінської, видатної громадянки, письменниці. 14 грудня минулого року впорядила Українська Господарська Академія жалібне зібрання, присвячене пам'яті свого проректора професора В. О. Вілінського, якого два роки тому несподівана смерть застала за виконанням його службових обов'язків. Через кілька днів після того сумного зібрання, 19 грудня знайшла собі смерть його дружина — В. О. О'Коннор-Вілінська. Вона сама пішла на зустріч тій смерті. Між тими смертями глибокий внутрішній зв'язок. Одколи вмер її чоловік, В. О. власне вже не жила: останні два роки ходила світом сама бліда тінь її.

Давнього ірландського роду, що зв'язав свою долю з долею України, вона належала до старої, до-революційної української інтелігенції. Добру освіту, глибоку культурність, тонку духовну організацію едала вона з літературним хистом, розвиненим почуттям обов'язку, вірністю кращим традиціям української інтелігенції, традиціям, які залишили нам у спадщину попередні покоління: все віддавала вона для рідного краю. Багатьма нитками зв'язана була покійна з родинами видатних громадян київських, що з 70-тих років минулого віку осілися в Києві і на протязі двох поколінь вели національну роботу. Вона була типовою представницею тієї старої дореволюційної київської інтелігенції нашої.

Вона виросла, виховалася і більшу частину життя свого працюва-

ла в ті часи, коли велике значіння в нашому життю грала кожна окрема особа, коли треба було послідовно і всюди маніфестувати свою національну приналежність, коли на обліку, був кожний інтелігент, кожна українська родина, кожна одиниця.

Іноді молодь сучасна, яка не все знає з нашого минулого, не до оцінює ваги національної роботи попередників, які винесли на своїх плечах увесь тягар української справи за найтемніших часів; молодь та іноді не розуміє тих форм, в яких тільки тоді й можна було провадити національну роботу, що підготувала ґрунт для відродження нашої державности.

Вілінські займали невеличку постать на нашій громадській ниві. Та вони, раз займавши її, не сходили з неї до кінця і були щирими робітниками. Пишу: вони, бо, коли думаю про небіжчицю, то не можу уявити собі її інакше, як поруч з її чоловіком. Завжди і всюди були вони разом. Навіть ніби скидалися одно на одного: високі, худорляві, біляві, завжди ввічливі, привітні, делікатні.

Такими пам'ятають їх за старих часів усі в Києві, де вони брали завжди участь в громадській роботі, де можна було зустріти їх на всіх зібраннях. Такими вони були й за кордоном, коли відновлена Українська Держава покликала нашу інтелігенцію до роботи державної. Вілінські виїхали до Швейцарії, де на покійного професора спало завдання допомагати нашій дипломатичній місії нав'язати зносини Швейцарії з Україною: він був консупом. Такими zostалися вони після катастрофи на еміграції, повернувшись в Подєбрадах до звичної їм здавна культурної роботи.

Та перебуваючи на чужині В. О. думками вся була там, на Україні далекій, жила нею й для неї. Вона глибоко і гостро переживала усі болі рідного народу і там, і тут. Той страшний удар, що спіткав нас майже п'ять год тому назад — смерть С. Петлюри — боляче вразив її: вона ставилася до покійного вождя нації з глибоким пієтетом. Боляче переживала вона і останній акт тієї трагедії — судовий процес в Парижі. Разом з чоловіком приїхала вона до Парижа, як представниця Подєбрадської колонії, щоб потім здати з нього звіт землякам і поділитися з ними безпосередніми вражіннями. З напруженою увагою, з болем в серці стежила вона за драматичними перепетіями судової розправи. Слід од того zostався в тих статтях, що їх надруковано було в щоденному виданню «Тризуба», яке виходило під час процесу. Її нариси: «Із зали суду» — це живі малюнки, які дають уявлення яскраве про те, в яких умовах точилася справа: в них поруч з доброю формою, на якій позначилася стара літературна школа, з добірною мовою, якої чистоти так пильнували наші давніші письменники, знаходимо ми тонкий аналіз, майстерні характеристики.

Надзвичайно гостро переживала вона і недавній Київський процес. Думками була вона там, де на лаві обвинувачених сиділи люде їй найближчі, рідні; всіма фібрами душі переживала вона їхню драму, драму України, як свою. До болю, до страху за долю близьких додавалася ще моральна мука. Та атмосфера, в якій відбувався суд, оте «каяття» підсудних — гострим болем озвалися у її душі. Згадую її

останній лист, написаний під тяжкими вражіннями процесу, — повний горя, муки і розпачу.

Ці удари тяжкі, що їх переживали ми всі, тяжко відбилися на В. О. Тим тяжче відбилися вони на покійниці, що її ніжна натура була вже геть надломлена смертю дочасною її дружини — небіжчика професора О. Вілінського. Не вистачило сили жити. І вона пішла за своїм чоловіком.

Єсть такі пташки, зуться вони *inseparables*, нерозлучники. Надзвичайно гарні на вигляд, з різнокольоровим пір'ячком, дрібнесенькі, милі, тихі, лагідні. Їх привозять з далеких теплих країв. І розлучати їх не можна. Вони тримаються завжди в парі і вносять у хату своєю ніжністю тиху радість. Та не витримують вони повітря холодної чужої сторони. Не виживають вони у нас, одірвані від ласкаваго сонця далекого рідного краю. А коли вмірає один, — розлуки не переносять другий і в невдовзі йде за ним.

Такими нерозлучниками стоять у мене перед очима покійні Вілінські. Не витримали вони туману чужої сторони. Їх тягло туди, до рідного сонця, «на ясні зорі, на тихі води». Вмер він, і не витримала його дружина. Пішли вони один за одним туди, звідки нема вороття.

Вічна їм пам'ять і хай легкою буде їм чужа земля.

В. Прокопович.

Загально-національна справа

Коли кілька год тому автор цих рядків подав думку про заснування в Парижі на вшамування пам'яті Симона Петлюри Української Бібліотеки його імені і заходжувався, покладаючи надії на громадянство, коло здійснення того проекту, чулися де-які голоси перестороги. Яким способом? Якими засобами? Нема ані способу, ані засобів, мовляв, підважити таке велике діло. Еміграція не спроможна переїсти в життя цей добрий і потрібний намір. Шкода і заходів. Тим часом песимістичні передбачення цього разу, на щастя, не спрадилися.

Бібліотека живе, розвивається, займає своє місце серед наших культурних установ на чужині і прямує вперед, а не неухильно до того, щоб бути в стані задовольнити потреби в рідній книжці і заступати гідно українське слово перед широким світом. Книжний фонд її досягає 7.000 томів; придбала вона де-які цінні видання, без яких не можна приступити до студій над нашим минулим чи сучасним; в ній читальникові до послуг газети й журнали наші всіх напрямків, з усіх українських земель і з еміграції як в Європі, так і в Америці; має вона де-які раритети; володіє чимагим, ще не розібраним, газетним майном з недавніх часів, між ним — особливі цінними виданнями періоду великої війни; громадянство наше стає їй в допомозі жертвами — і грошима, і книжками; зростає число її читальників, горнеться до неї наша молодь — і та, що працює, і та, що вчиться; поширюється коло

її приятелів та прихильників, які розуміють вагу і значіння цієї нашої культурної фортеці у світовій столиці.

Діло потроху розвивається. Не так може швидко і широко, як би того бажалося. Але не одразу Київ будувався. І починаючи цю справу, ми розраховували її на багато років. Чимало, звісно, єсть перешкод для неї, труднощів, хиб, бракує того чи іншого, особливо засобів. В підборі книжок — через неспроможність купувати — чимало є випадкового, не вистачає іноді конче потрібних, ґрунтовних творів. Але при всьому, тому вже й зараз в Бібліотеці можна знайти де-що, чого немає в інших книгозбірнях Парижу. Недавно передивляючися каталог бібліотеки Institut d'études slaves, яка посилає не лиху колекцію сучасних українських видань, особливо нових з совітської України, я з приємністю переконався, що де-які книжки, яких там бракує, у нас є.

Та щоб Бібліотека жила і розвивалася так, як слід, — я беру наші еміграційні умови, — треба двох річей: книжок і грошей.

Гляньмо, як стоїть справа з тим і другим. Та попереду нагадаємо, хоч коротенько, яка власне мета Бібліотеки, які її завдання, і як розуміє їх Рада Бібліотеки.

«Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі» має за свою мету допомогти студіям української культури у Франції. Вона має стати в допомозі і прислужі кожному українцеві, який почуває потребу в рідному слові, який хоче поглибити чи поновити свої знання про рідний край. Вона йде назустріч кожному чужинцеві, який, зацікавлений у нашій землі, захоче ознайомитися з нею, її народом, її минулим і сучасним, його літературою, мистецтвом, його культурою взагалі, природними багатствами нашого краю, його економічними можливостями...

«Напрямок своєї роботи Рада Бібліотеки уявляє так. Дія Бібліотеки не існують ніякі кордони, орієнтації, партії, групи та течії. Бібліотека стоїть і стоятиме над усім тим. В ній повинно бути кожне слово, написане українською мовою, щоб читачник міг скласти собі правдивий і дійсний образ нашої країни. В ній повинно знайтися кожне слово мовами чужими, написане про Україну.

«Це величезне завдання і розраховано його не на рік, не на роки, а на десятки літ... Працю нашу — сотворення великої Української Бібліотеки — розраховано на багато років і тільки при співчутті та діяльній допомозі громадянства може Бібліотека досягти своєї мети.

«Тільки спільними силами, тоюкою, зможемо ми поставити в Парижі пам'ятник духовний, справді гідний того, чие ім'я він носить, і достойний сорокамільйонного народу».*)

Ці програмові слова, якими означив завдання Бібліотеки та погляд на них Ради, її Голова в день одкриття, переодяються і нині послідовно в життя.

Надії на співчуття і допомогу громадянства не загали. Як ми бачили вище, наслідки праці спільними силами на сьогоднішній день досить поважні. Бібліотека з пошаною гам'ятає імена тих жертв одавців, які склали цінні дари рідкими книжками та іншими матеріалами.

*) Диви «Тризуб», ч. 23(179) з 2.VI. 1929.

Бібліотека посідає чималий книжковий фонд, але, повторюємо, немає багато де-чого з того, що конче потрібно мати. На жаль, далеко не всі автори, наукові і освітні установи, видавництва відгукнулися на заклик наш. Чи впрост не одповіли тому, що коло цього діла стоять люде, з якими вони розходяться в тих чи інших поглядах, або симпатіях; чи не поділяють думки нашої, що в такій справі «не існують ніякі кордони, орієнтації, партії, групи та течії», що в Бібліотеці «повинно бути кожне слово, написане українською мовою, щоб читальник міг скласти собі правдивий і дійсний образ нашої країни»; чи не розуміють, або не хочуть зрозуміти ваги загально-національної справи — так чи інакше, факт зостається фактом. Наведемо тому приклади. Не говоримо тут про Академію Наук, Всенародню Бібліотеку, школи і видавництва Великої України. Звідти, хоч би і хотіли і розуміли вагу і потребу існування великої української бібліотеки в Парижі, — не можуть чинно їй допомогти. Многострадальна наука і література наша мусять ходити там в комуністичних шорах і не сміють ввійти в зносини з установою — нехай загально - національного характеру, нехай чисто-культурною, але «неблагодійною», бо емігрантською. Цього вже пильнує ІПУ. Доки не зміниться загальне становище на Великій Україні, доти не можна Бібліотеці рахувати на ніяку поміч звідти.

Але наші вельми заслужені наукові і культурні установи на інших землях, старі товариства, що в їх сотворенню брали участь українці з різних країв, установи, що мають значіння не місцеве, а загально-національне? Чи всі вони стали в допомозі Бібліотеці? З жалем, впрост з болем мусимо тут зазначити, що по-за де-якими випадковими жертвами окремих людей Бібліотека і досі не має ані видань найстарішої «Просвіти» нашої — Львівської, ані видань найстарішого Наукового Товариства — Товариства ім. Шевченка у Львові. А без них же кроку ступити в студіях українських не можна...

Така байдужість старих українських товариств до долі такої ж молодой української установи на чужині ще виразніше проступає на тлі того відношення, яке зустріла Бібліотека з боку чужинців.

Доволі нагадати тут щедрий дар пані Бонен, вдови давнього приятеля України, що пожертвувала Бібліотеці тисячі надзвичайно цінних книжок. До речі буде навести тут і недавній факт, невеличкий, але виразний: французький видавець Aristide Quillet прислав Бібліотеці своє коштовне видання «Універсальний Атлас Географічний», ціною в кілька сот франків. Присилаючи книжку, він писав: «Знаючи, в яких трудних умовах перебувають зараз українці, нам дуже приємно збити Вам дарунок атласу, який, сподіваємося, буде в пригоді Вашим землякам». Не наводимо тут інших імен приятелів Бібліотеки — чужинців, які по спроможності своїй внесли свою лепту. Ми високо цінимо й шануємо цю дружню поміч, добачаємо в кожній — великій чи дрібній — жертві з боку чужинця моральну підтримку нашій справі. І все ж хочемо сподіватися, що те розуміння ваги самого існування Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, яке виявляють чужі люде, стане нарешті загальним і серед наших земляків, бо тільки при

цій умові Бібліотека зможе досягти поставленої мети — бути українською бібліотекою.

Тепер про гроші. Щоб Бібліотека могла жити, нормально треба 1.500 доларів на рік. І минулого року Рада Бібліотеки, дбаючи про забезпечення її існування та її дальший розвиток, вперше розпочала ширшу кампанію збирання грошей на це по-між нашим громадянством. Хто стежить уважно за хронікою «З життя Бібліотеки», що її містить регулярно «Тризуб», той знає, які наслідки дала ця кампанія. На цей день, хоч не всі ще підписні листи поверено, зібрано — 17.384 фр. Це половина того, що було треба, але як на наші умови, то це вже багато. Цікаво глянути, як склалася ця сума і звідки вона прийшла. Отже маємо: Галичина дала — 535 fr., Буковина — 596 fr. 15 с., З'єднані Штати П.А.1560 fr.45 с. і Канада—1422 fr.70 с. Решту наша еміграція.

Ми з особливою приємністю одмічаємо щедрий дар «Нар.Торговлі», що перша озвалася на наш заклик і з її легкої руки справа пішла. Далі «Маслосоюз». Але взагалі Галичина дала дуже мало. Не розбіратимемо тут причин, які до того призвели і які те пояснюють; — це б завело нас далеко по-за рямці цієї статті. Але так само мало дала і Волинь.

Дрібні суми надійшли з Канади та з Сполучених Держав Північної Америки. Та це явище легко зрозуміти. З одного боку, переважна більшість нашої еміграції складається з галичан, які в першу чергу жертвують на потреби свого краю, далі дається в знаки економічна криза; з другого, на жаль, надто там розвинені дрібна гуртковість, засліпленість та парафіяльний патріотизм, які не дозволяють бачити навіть доброго діла, коли його роблять люде інакше мислящі. Хіба, побувавши в Бібліотеці і побачивши на власні очі, що і як там робиться, не написав у своїй газеті американський редактор п. Чиж: Бібліотека діло добре і потрібне, тільки треба його вирвати з рук... петлюрівцівчи полонофілів. Нібито «петлюрівці», що заснували і провадять Бібліотеку, не ведуть справи потрібної, корисної і загально національної? Нарешті слід ще зазначити взагалі низький культурний рівень уукраїнської еміграції в Америці в її масі. Отже, нічого дивного нема, що там не розуміють потреби й ваги існування Української Бібліотеки в Парижі. Та що вже сподіватися на це, коли, як ми бачили, такого розуміння не виявляють і де-які чільні культурні установи українські?

Тим щиріша подяка Бібліотеки належить тим землякам нашим, які, на те все не зважаючи, і самі від себе допомогли їй жертвами і серед інших їх зібраних за океаном.

Отже переважну кількість зібраної суми дала наддніпрянська еміграція. Коли взяти на увагу ті тяжкі умови матеріяльні, в яких вона перебуває, невеликі її достатки, то сума ця стає ще поважнішою. Вона виростає своєю внутрішньою вагою. Разом з тим вона свідчить, що наші зем'яки і діяльно шанують пам'ять нашого вождя, що його ім'я носить Бібліотека, і розуміють культурне значіння цього пам'ятника нерукотворного — Української Бібліотеки в Парижі, — і по спроможності стають їй в допомозі.

Існування і розвиток Бібліотеки залежить од нашого громадянства. І тут, як видно, можна покладати найбільшу надію поки-що лише на

еміграцію. Своїми жертвами з зароблених тяжкою працею шагів вона показує, що покласти на неї можна.

Це дає певність, що при послідовній праці керівників Бібліотеки, при діяльній допомозі громадянства нашого, яка повинна бути постійною — з року на рік, ми дотримаємо Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі до того часу, коли по визволенню України з неволі ця загально-національна справа стане справою всього народу нашого.

С. Черепин.

2-ий Військовий з'їзд б. Вояків Армії УНР у Франції.

---

26 грудня м. року в Парижі відбувся черговий 2-ий Військовий з'їзд б. Вояків Армії УНР у Франції. На з'їзді, що відбувається раз на рік, Управа Т-ва складає відчит про свою діяльність за минулий рік, встановлює план роботи на майбутній, згідно рішень прийнятих на з'їзді. З'їзд має ще й те значіння, що раз на рік делегати чи окремі члени, що перебувають в різних кутках Франції, можуть зустріти один одного, докладно поінформуватися в різних питаннях та залагодити низку справ, що виникають на місцях.

В цьому році, з огляду на досить значну економічну кризу, багато членів Т-ва не змогли прибути на з'їзд, але свої побажання та доклади передали листовно. А численні привітання, що прийшли на самий з'їзд, свідчать про товариську злютованість і зацікавленість своїми справами, що існує серед членів Т-ва.

З'їзд розпочався о 15 г. 26-го грудня в гарній салі біля Сорбони. Багато членів Т-ва прийшло просто з роботи. Де-хто з українськими бойовими відзнаками на грудях, настрої діловий, бадьорий.

Удекорований великий портрет покійного Головного Отамана С. Петлюри, прапор Т-ва та прапори українській французькі — прикрашали салю.

Ген. Удовиченко, Голова Т-ва, після гарно збудованої та повної запалу промови, відкриває з'їзд та приймає головування.

На команду: «Струнко» всі встають та вислуховують привітання від Головного Отамана А. Лівичького, Голови Ради Міністрів В. Прокоповича та Військового Міністра ген. В. Сальського. Гучне «Слава» покриває останні слова привітань.

Після того секретарь Т-ва, козак М. Ковальський, відчитує звіт Управи за 1930 рік, а голова Ревізійної Комісії сотн. Шмалій докладає про наслідки перевірки скарбниці та діловодства Управи. Сотник Майборода відчитує акт комісії.

Ось головні уступи з доповіді Управи:

Що-до зовнішньої праці Т-ва, то Управі вдалося не лише налагодити стосунки з французькими комбатантами, але й увійти в сталий контакт з ними. Товариство було прийнято до складу Національної федерації французької б. комбатантів. Це прийняття було затверджено конгресом цієї Федерації, який відбувся в Ман (деп. Сарт) 16-17-18 травня с. р. На чергових засіданнях цієї Федерації завжди буває представник Управи Т-ва. Головою цієї Федерації є п. Мажіно, що був кілька раз військовим міністром Франції.

Будучи членом цієї Федерації, Т-во таким чином посереднє входить і до міжнародньої Федерації комбатантів (ФІДАК), куди ця Федерація входить членом. Завдяки чому Т-во має перед собою ґрунт і міжнародній для відповідної праці серед ширшого кола чужинців.

Увійшовши до складу Федерації, Управа Т-ва вважала за потрібне використати цей зв'язок для членів Т-ва з боку матеріального, і нею було пороблено заходи що-до пристосування для членів Т-ва відомого закону Люшера, по якому могли б наші комбатанти отримувати від держави пенсії на будівлю будинків для життя. Ці заходи Управи увінчалися успіхом, і після довгих старань, наше прохання перейшло всі інстанції і було рішено позитивно. Однині члени нашого Т-ва що-до цього закону є прирівняні в правах з бельгійськими комбатантами, і таким чином можуть користати з цього закону.

Репрезентативна робота Управи перекинулася і на периферію. В цьому відношенні багато зроблено філією Т-ва в Крезю, що Управа мусить з приємністю одзначити на цьому місці. Філія Т-ва в Крезю, на чолі з сотн. Романюком, виказала себе гідною перед місцевими комбатантами, з якими налагодила приятельські і близькі відносини. Бажання Управи, щоби кожна філія налагодила такі стосунки у себе на місцях. Це в значній мірі полегшить працю самої Управи.

Що-ж до «Військового Хутора», то за ґрунт заплачено вже майже всю суму. Лишається тільки 2.600 фр., та податок державі за купчу в розмірі приблизно 4.000 фр.

Вже в минулому році хутір в своєму примітивному стані служив місцем спочинку людей. Так, напр., в літі 1930 року на ґрунті перебуло до 200 люду, з яких кілька членів Т-ва провели свої вакації від 7 до 20 днів. Звичайно, відсутність добре влаштованого будинку була на перешкоді доброму відпочинкові, але сам факт цей свідчить, ще справа жива і потребує лише дальшої праці.

На ґрунті вже посаджено 60 дерев, з них половина фруктових, до 30 кущів ягідних. Було спробовано власними силами Управи ще посіяти та посадити городину. Куплено різного приладдя для обробки землі, збудовано власними силами Управи повітку та ин. Роботи і труду було вкладено багато і все це переведено переважно силами членів Управи.

Що-ж до каси Т-ва, то стан її такий:

За минулий рік через касу Т-ва пройшло	14.564 фр. 60 с.
З них Інвалідного фонду	7.277 фр. 80 с.
Витрачено	13.355 фр.
Залишається в касі	1.209 фр. 60 с.

З'їзд приймає звіти до відома і виносить подяку Управі та Ревізійній Комісії.

Доклади про діяльність Філій — полк. Татарулі з Шалегу та сотн. Романюка з Крезю приймаються із задоволенням до відома, особливо щиро вітають делегатів з Крезю, де Філія Т-ва дійсно багато зробила в справі репрезентації імени українського вояка.

Що-до окремих постанов, то слід відмітити такі.

З'їзд доручив Управі і далі вести працю в справі «Хутора» в тому напрямі, в якому вона її провадила до цього часу. Для підписання купчої на ґрунт сьласти «Сосьєте Імобільєр Сівіль», в яке входили б члени Управи та Ревізійної Комісії.

На внесення Управи — підвищити членські внески — з'їзд постановив з 1-го січня 1931 року членський внесок підвищити до 5 фр. Треба одмітити гарячу і патріотичну промову сотн. Пастушенка (з Крезю), який із запалом закликав до точного виконання членських обов'язків.

Для справи піднесення матеріальної сили Т-ва з'їзд односторонньо ухвалив, щоби члени Т-ва на протязі року внесли односторонній заробіток на потреби Т-ва.

Після доповіді секретаря козака М. Ковальського про зовнішні зв'язки Т-ва, з'їзд ухвалив обізнати почесними членами Т-ва генерального секретаря «ФІДАК'а» — Роже Марі д'Авіньо та секретаря французької Федерації б. комбатантів — Жозефа Граньє.

Управу обрано в такому складі: Головою, як і був, ген. О. Удовиченко, скарбником — І. Рудичів, секретарем — коз. М. Ковальський, членом —

сотн. Казімірчук, запасовими — сотн. Якименко та хор. Морозовський. Ревізійну Комісію обрано в такому складі — сотн. Шмалій, сотн. Майборода, уряд. Міщанинець та запасовим членом — пор. Меринів.

В біжучих справах з'їзд торкнувся життя б. ліонської філії, зміцнення внутрішньої дисципліни, нагрудного значка Т-ва та тих членів, які не були в українській армії і хотять бути членами Т-ва (такі можуть бути прийняті до складу Т-ва, але на протязі 6 місяців після прийняття вони матимуть лише дорадчий голос). Нарешті, було піднято питання про безробіття і про те завдання для Управи, щоби запобігти негативним наслідкам економічної кризи що-до членів Т-ва.

Окремим питанням була справа подій в Галичині, і з'їзд ухвалив приєднатися до голосів протесту проти надужиття над українським народом.

З'їзд постановив вислати привітання Головному Отаманові А. Ливицькому, Пані О. Петлюровій, Голові Ради Міністрів В. Прокоповичу, ген. Сальському, військовому міністрові; П. Мажіно, голові Федерації франц. комбатантів, Д'Авіньо, Гранье та всім тим, хто привітав з'їзд.

Закінчився з'їзд промовою Голови, який запропонував присутнім вшанувати вставанням пам'ять Головного Отамана С. Петлюри та всіх вояків, що загинули за волю України.

Не можна не одмітити серйозний та діловий характер перебігу з'їзду. Коротко, ясно, з почуттям глибокої дисципліни, кожний передавав свою думку, бажаючи одного — зміцнення і розвитку праці Т-ва.

О 18 год. на запрошення Голови Т-ва, професор О. Шульгин, у великому й цікавому докладі подав інформації про міжнародню ситуацію та справи наші, а також подав де-які відомості про діяльність уряду УНР.

З почуттям задоволення і виконаного обов'язку розходилися члени Т-ва, формуючи одну тісно з'ютовану спільною метою військову сім'ю.

Пряутній.

Лист із Варшави

Мистецький гурток «Спокій» живе й працює. Об'єднуючи в собі невеличку кількість (9 осіб) молодих мистецьких сил — вихованців Варшавської Академії Мистецтва — гурток за короткий час свого існування вже виступив перед українським громадянством з четвертою виставкою праць своїх членів, яка відбулася у Варшаві на початку грудня м. р.

Виставка була присвячена виключно українському народному мистецтву і представила глядачеві численні зразки українського церковного і світського будівництва, надгробників, оздобництва та інших цікавих об'єктів, які члени гуртка старанно збирали під час своїх літніх студій, об'їзжуючи що-раз то інші місцевості.

Головною ціллю виставки було цим разом може не стільки бажання здати українському громадянству справоздання з своєї праці, оскільки — показати йому красу і особливості самого народного мистецтва українського села. Причепливий так свідчить про це організований Гуртком за тиждень перед викриттям виставки реферат його члена і кількілітнього голови п. Петра Мегика — «Рікниця між українською і російською архітектурою та українське будівництво в Галичині».

Цікавий, ілюстрований численними світлинами, реферат в головних рисах освітлив питання, які автор поставив собі в заголовку свого реферату, і показав чимало культурно-мистецьких пам'ятників, які ще збереглися до нині й на яких можна побачити те багатство мистецьких форм, що зна-

ходимо в будівництві українського села, а передовсім села галицького і буковинського *).

І тому виставка була як би дальшим тягом ілюстрацій до реферату. Представлено на ній було до 60 праць членів Гуртка, з яких біля половини належало до доробку П. Мегіка, який ще в 1923 році розпочав досліді над народнім будівництвом українського села.

Його слідами пізніше пішли спочатку п. Ніл Хасевич, далі вже п. п. Ольга Мариняк, Д. Дунаєвський та П. Холдний, праці яких на виставці були репрезентовані в далеко меншій кількості.

В критику самих праць не вдаємося. Залишаємо це фаховим силам, які матимуть незабаром можливість сказати своє слово в зв'язку з черговою виставкою, яку єсть замір організувати в літі біжучого року вже у Львові.

І. Липовецький.

З міжнароднього життя

— Перед Новим Роком.

Рік 1930 начеб-то перейшов у Європі під знаком відтворення системи великих союзів, що існували перед війною, та які, повторюючи загальне місце у твердженнях безсторонніх спостерігачів недавнього європейського минулого, — з математичною неминучістю довели старий континент до катастрофального конфлікту 1914 року.

* * *

Усім щев пам'яті два союзні масиви великих європейських держав довоєнного часу, усталені і організовані наприкінці минулого і на початках поточного століття. З одного боку, це був так званий потрійний союз центральних монархій під гегемонією Німеччини. Од Північного моря, через Австро-Угорщину та Італію, на заході доходив він Адріатики та Середземного моря; на сході — через Румунію й Болгарію приступав до моря Чорного, а на півдні, через Туреччину, сягав до Червоного моря. З другого боку, проти нього стояли погоджені держави — Антанта: в середині — Франція, по крилах Англія та Росія, тоб-то половина європейського суходолу з виходами на всі моря і на всі океани.

Ті масиви року 1914 вдарилися один об одного цілою своєю силою. Наслідки відомі. З міжнародньої гри вийшли — Росія та Австро-Угорщина, змаліли — Німеччина й Туреччина, Італія - ж та Румунія врятувалися тим, що своєчасно покинули своїх довголітніх союзників та пристали до їх противників. Потрошено було на шматки так звану політичну рівновагу до-воєнної Європи, а на її місце поставлено нову. Першу з них збудовано було на «законі війни» і утримувалася вона начеб-то рівною силою противних сторін. Тому вона так довго й стояла, бо порушення її зв'язане було з найбільшою небезпекою для кожного з противників. Друга — після-воєнна рівновага повстала так само на «законі війни», бо була вона наслідком перемоги одного масива над другим.

Однак переможі, встановивши мирними договорами новий, на їх думку, справедливий, — розподіл європейських політичних сил, не вважали можливим офіційно взяти безпосереднє на себе охорону нової рівноваги. Вони утворили для того спеціальну міжнародню установу — Лігу Націй, покликавши до неї членами всі держави не тільки європейські, але з цілого світу. Гадалося, всі держави стануть членами Ліги, всі вони одмовляться

---

*) Наказом Російського Синоду з 1801 року на Великій Україні заборонялося будувати церкви в українському стилі. І. Л.

на сьогодні, на завтра і на завжди од якої будь війни; всі, як одна, з цілою силою виступлять проти тої з них, що зважилася б вхопитися війни, як одного з засобів міжнародної політики. Охоронні, наступні і усякі інші старого порядку політичні союзи, таким чином, мали стати непотрібними, недоцільними і навіть незаконними, бо існував би єдиний союз для цілого світу — Ліга Націй, — поставлена на сторожі мирних договорів та організованої ними нової політичної рівноваги. І таке було захоплення тими мріями про вічний спокій та замирення Європи й цілого світу на основі мирних договорів, що був момент, коли континентальні держави готові були віддати свої могутні армії для послуг і потреб Ліги Націй, а Мак-Дональд (за часів першого його міністерства року 1924-го) ставив начеб-то під її команду цілу британську флоту.

А втім, одночасно з захопленням чари спадали, а мрії сучили. По-перше, не всі держави світу захотіли бути членами Женевської Ліги, і серед тих, що одмовилися, була наймогутніша й найбагатша заокеанська держава — Сполучені Штати Північної Америки. Не вступили до Ліги і деякі інші держави: з європейських довго не входила Німеччина, з інших — і досі ще стоїть по-за Лігою Туреччина, не кажучи вже про ССР, якому туди дороги начеб-то справді немає. По-друге, самий склад Ліги скоро став дуже строкатий і різнманітний що-до сили відповідних держав, їх політичних напрямків, методів, думок та інтересів. Багатьом із них нова політична рівновага не здавалася такою вже справжньою, а інших — вона просто не цікавила. Бо ж справді таки, яке значіння, скажемо, для Болівії, може мати той факт, що вславлений «коридор» належить Польщі, а не Німеччині?

Але найголовнішим було те, що настала дислокація самої великої переможної Антанти. Перемістилися точки їхніх політичних напрямів, і держави ті розійшлися, кожна в свою сторону. Першою одійшла од спільної лінії Англія, бо одтягли її од Європи її заокеанські інтереси. Другою одійшла Італія — властиво не одійшла, а перекинулася до другого стану, до стану переможених і незадоволених, бо її фашистський вождь прийшов до висновку, що батьківщину його мирними договорами скривджено й не дістала вона начеб-то того, на що мала право претендувати після переможної війни.

На сторожі мирних договорів і зв'язаної з ними нової європейської політичної рівноваги з великих держав зосталася дуже скоро сама Франція — зосталася вже тоді, коли Ліга Націй не мала ще й того морального авторитету, що вона його до певної міри придбала за останні роки. Їй, як державі, що найбільше постраждала від великої війни, що поклатла на її вівтар найбільше жертв, а разом з тим і найважливіші свої інтереси, зв'язала з мирними договорами, їй нічого більше не зоставалося, як взятися до старих методів охорони себе й потрібного їй миру, до системи союзів.

І Франція вступила на вказану путь. Більших держав в Європі, придатних для утворення з ними союзних взаємовідносин, не було, — вона склала союзи з меншими. Року 1920-го датуються французькі союзні договори з Польщею, Румунією, Югославією та Чехословацією. На той же час припадає й утворення так званої малої Антанти, заснованої трьома із згаданих держав під протекцією Франції. Нитки цієї союзної системи на тому не закінчилися. Без офіційного забарвлення і без писаних трактатів простяглися вони далі по цілій лінії західних кордонів ССР та по-часті східних меж Німеччини, бо в лініях тої системи більш-менш пішла й закордонна політика майже всіх балтійських лімітрофів.

Уже ці союзи і погодження формально — фактом свого існування — до певної міри порушили принципи, на яких було засновано Лігу Націй, бо ж по-за єдиним для всіх союзом — Лігою — не сміло бути жадних інших союзів. Але по суті вони були паралельним чином, були лише допомоговими установами Ліги — її так мовити зовнішніми збройними органами, бо переслідували ту саму мету, яка лягла і в основу пакта Ліги. Ліга мала всіма доступними їй засобами охороняти status quo, встановлений мирними договорами; французька система союзів, — звичайно в інтересах

союзних держав, — спрямована була так само на охорону того самого status quo тої самої нової політичної рівноваги в Європі.

Французька система союзів була — на протязі всіх останніх десяти літ — могутнім чинником міжнародної європейської політики. Ліга Націй тримала за той час, так мовити, принципову сторожу, а союзники — збройну на всіх тих пунктах європейського суходолу, де була політична небезпека, де могли спалахнути вогні збройного конфлікту між державами: на Рейні, на Вислі, по всій лінії совітських кордонів, в середній Європі, на Балканах то-що. Крім зброї, до тої сторожі над замиренням ставилися на службу ще й додаткові згоди, міжнародні акти, конференції і т. и. Так вродився вславлений Локарнський пакт, що мав знаменувати приятельське наближення Франції та Німеччини за посередництвом Англії, так складено було Паризький пакт — інакше Бріана-Келого — що проголосив війну війні, і був підписаний, як здається без винятку всіма державами світу. Так повстали ріжного роду міжнародні, спрямовані на згоду та замирення між державами конференції, а з них найважливіша — щодо загального озброєння, яка підготовувалася майже десять літ і має відбутися, — з яким успіхом, це інша річ, — десь наприкінці поточного року. Так нарешті виникла ідея Пан-Європи, властиво — конфедеративного об'єднання суходольних європейських держав на основі сучасного status quo і після воєнного розподілу політичних сил між державами. Нова європейська рівновага мала тим усім бути запечатаною, коли не на віки, то принаймні на кілька десятиліть. А цей останній термін взагалі — цілком достатній для міжнародних взаємовідносин, бо ж, як здається, в історії ще ні один із так званих вічних мирних чи інших договорів не проіснував більше якихось 30-40 літ.

Усе йшло неначеп - то добре, але система союзів має свою внутрішню і зовнішню логіку, — вона не довго буває одинокою, а завжди породжує свою антитезу. Проти одного союзного масива раніше чи пізніше встає другий масив, — ворожий тому чи антагоністичний. Так воно було, скажемо, перед великою війною, бо ж тоді не що інше, як згаданий вище потрійний союз центральних держав викликав до життя велику Антанту. Те саме сталося й на наших очах, коли назустріч французькій системі союзів встає антагоністична їй італо - німецько-совітська союзна система.

Процес утворення цієї другої системи з особливою яскравістю означився на протязі минулого року, але ембріон її з'явився в міжнародній площині вже через два роки після того, як встановлено перші основи системи французької. Тим ембріоном був совітсько-німецький договір, складений в Рапало року 1922. Торговельні частини, дуже сприятливі для большевиків, відомі, бо були публіковані; таємницею мали зоставитися його дипломатичні та політичні частини, але факти останніх літ більш-менш висвітлили їх. Договірні сторони наявно страхували себе од французької союзної системи, і при тому не стільки од Франції, скільки од її союзників на кордонах Німеччини та СРСР.

Рапальський договір на певний час і до певної міри дезорієнтував міжнародну політичну опінію, але совітсько-німецька згода не здавалася Європі скільки будь загрозливою. Погоджені держави кількісно дуже великі, в європейському комплексі грали другорядну й мало популярну ролю; організовані в середині були вони недостатнє і не могли тому виявити такої сили, яку скільки будь поважно можна було протиставити французькому блоку. Навіть самі французи дивилися на ту згоду, так мовити, крізь пальці. Совітсько-німецький ембріон став загрозою лише тоді, коли біля нього заходилася третя держава, член колишньої великої Антанти, нині — фашистська Італія.

На цьому місці не раз говірилося про цілі й методи міжнародної політики вождя сучасної Італії. Вони мають характер неначеп - то величній, але подекуди безоглядний. Як то видно з численних його промов, Мусоліні вважає своєю місією утворення й забезпечення італійської гегемонії на Середземному морі, на Балканах і далі — на морі Чорному. Досягти того можливо, лише зломивши і перебудувавши після-воєнну

політичну рівновагу Європи. Виконати це діло самій Італії — не в силі. Потрібні союзники, а знайти їх можна лише серед скривджених і незадоволених мирними договорами держав. Винайшов фашистський вождь і те гасло, що мало покликати до життя нову союзну систему, і проголосив його на цілий світ в своїй відомій промові про ревізію мирних договорів.

Гасло те справді припало де серця багатьом збільших і менших європейських і напів-європейських держав. Наче на прощу, поїхали до Італії на пораду один за одним різного калібру міністри закордонних справ: і тов. Литвинов з Москви, і Рушди-бей з Анґори, гр. Бетлен із Будапешту і т. и. На європейському політичному обрії з'явилось привіддя колосального блоку південно-східного блоку із Італії, Німеччини, ССРСР, Туреччини, Болгарії, Угорщини, Австрії, Албанії і т. и. Блок той нараховує в собі по-за триста мільйонів населення, і спрямований він безпосередньо проти французької системи союзів, як його простолійна антитеза. Бож оскільки французький блок стоїть непохитно за охорону сучасного європейського status quo, остільки італо-німецько-совітська згода так само начеб-то непохитно спрямована на його порушення.

Чи оформлений вже отой південно-східній блок, чи знаходиться ще в стадії своєї організації, — не знати. Але особливого значіння це не має. Історія великої війни говорить нам за те, що в справі спільного політичного чину держав грають велику роль не стільки формальні союзи, скільки свідомість своїх власних інтересів. Так, та сама Італія багато років входила формально до потрійного союзу, а в час війни, маючи на оці свої інтереси, виступила на стороні його ворогів. З другого боку, відомо, що Англія не мала жадного формального зобов'язання підтримувати Францію й Росію, а в тім вступила вона до війни поруч з ними і воювала непоривно і до кінця. Те саме може статися й зараз, і то незалежно від того, що між трьома головними державами південно-східного блоку начеб-то немає спільних і однородних інтересів. Бож знову таки, які спільні інтереси були, скажемо, у Росії і Англії за великої війни? Жадних однородних, лише протирічні, — а воювали вони разом.

Не знати також, чи дійде таки справді до тої війни і коли вона може статися. Відомо лише те, що вказані вище два блоки уже зараз знаходяться в стані війни дипломатичної, і що перша сутичка між ними відбулася у Женеві в підготовчій комісії що-до загального обезбросння, як про те було вказано свого часу на цьому місці. Відомо також і те, що до складу нового південно-східного блоку входить і ССРСР, — держава, найближча політична акція якої не піддається жадному обрахунку, бо спрямована вона вся і безоглядно на міжнародні тертя, заколоти і конфлікти, аж до війни включно. А елементів для того всього розкидано в Європі в різних місцях її більше, ніж треба, і найбільше їх як раз під рукою совітів, бо лежать вони на їх власних кордонах і навіть — на їх державній території. Дрібний відповідно Сарасвський інцидент, як відомо, спричинився до великої пожежи 1914 р. Аналогічні інциденти й зараз можуть бути зорганізовані большевиками в кожному небезпечному кутку Європи.

* * *

Південно-східній блок начеб-то не дійшов ще свого організаційного вершка, а в тім зв'язки про нього глибоко схвилювали і збентежили європейську політичну опінію. Припало те все майже на передодні Різдва свят, але й святочні ферії, коли політичне життя на певний час завмірас не припинили занепокоєння і тяжкого роздуму що-до нової політичної ситуації і зв'язаного з нею можливого конфлікту. З'явилися вже навіть і проєкти, як запобігти несподіваному й небажаному лихові. Вкажемо поки-що на два з них, що обидва спрямовані на дислокацію нового, загрозливого блоку..

Перший проєкт належить недавньому голові румунської влади Маніу, одному із найвидатніших людей своєї батьківщини. Маніу дбає про

Остання дія л'єси Вилянченка «Брехня» зіграної Мистецьким Т-вом в Шалеті

те, аби одірвати од південно-східного блоку балканські й дунайські держави. Для того він пропонує план утворення дунайсько-балканської конфедерації, до складу якої ввійшли б Чехословаччина, Румунія, Австрія, Угорщина, Болгарія та Греція. В такому об'єднанні вказані держави знайшли б повне задоволення своїх національних, політичних і особливо — економічних потреб, а об'єдналися, стали б непереборною перешкодою для італійської експансії на Балкани та для німецької — на південь. План — теоретично — мабуть бездоганний, але практичного значіння на сьогодні мати він не може, як надто довгий, складний і тяжкий до виконання.

Авторів другого плану треба шукати в англійських політичних колах. Принаймні, так вказує німецька газета «Германія», що примістила у себе відповідне звідломлення. План той спрямований, по-перше, на одірвання од південно-східного блоку Німеччини, а по-друге, на дислокацію совітського союзу. Для першої мети автори вважають необхідним за всяку ціну замирити Німеччину з Польщею, а для другої — одірвати од СССР Україну і допомогти їй відтворити свою незалежність. Самостійна Україна, на їх справедливую думку, буде, з одного боку, надійним торговельним контрагентом, а з другого — так само надійною гарантією проти червоного імперіялізму. Крім того, незалежна Україна переріже большевицькі шляхи пропаганди на близькому і на далекому Сході, бо існування самостійної України неминуче потягне за собою звільнення цілого Кавказу од большевицької покорі. Тільки такою дорогою, на англійську думку, можна прийти до справжньої рівноваги політичних сил на Сході Європи.

Думка ця, нема що говорити, цілком правильна і належить вона не тільки англійцям, але й українцям. І чим скоріше зрозуміють її, чим ліпше засвоять її не тільки в Англії, але й в інших частинах Європи, тим краще буде і для нас, і для — Європи. Як здається, таке порозуміння неначе б то може настати вже року 1931 .

З широкого світу.

- В 1930 році большевики вивезли до Англії 780.000 тон зерна.
- Вмер лідер румунської ліберальної партії Вінтіля Братіану.
- Тяжко захворів відомий французький маршал Жофр.
- З огляду на протиурядову агітацію католицького духовенства в Литві сподіваються на розрив дипломатичних відносин між Литвою та Ватиканом.
- Відкрилася нова сесія японського парламенту. Опозиція вислови-лася проти надто мирної політики у відношенні до ССРСР і Сполучених Штатів Півн. Америки.
- Опубліковано доклад американської парламентської комісії по розслідуванню агітації большевиків.
- Непорядки в Індії поновилися з новою силою.
- Згідно з останнім переписом, населення Праги збільшилося супро-ти 1921 року на 24,5 відс. і досягас 847.000 душ.
- Американський дирижабль «Лос-Анжелес» в лютому візьме участь в маневрах американської ескадри і військ по захисту Панамського ка-налу.
- Кількість безробітних в Німеччині досягла 3.977.000.
- В Гентському фламандському університеті дійшло до студент-ських маніфестацій проти проф. де Лоо, що продовжував читати свої лекції франц. мовою.
- На півночі Канади знайдено закамелі́ дерева, яким дають 15 міл. років віку.
- Большевики урочисто відсвяткували ювілей ІПУ.
- Французький суд надав право Герцфельду по відомій справі Добр. флоти накласти арешт на майно торгпредства у Франції.
- В Білорусі коло Мінська вибухло кілька селянських повстань.
- Большевики відкликали свого посла в Швеції — пані Колонтай.
- В Парижі у власному будинку відкрився великий український ресторан. Будинок збудовано в українському стилі по плану арх. М. Шу-мицького; росписаний він художником М. Кричевським, скульптурні оздоби належать скульпторові Литвиненкові.

Усім землякам там на Україні, і тут в розсіянні сущим

З Новим Роком і Різдром

щирий привіт шле

Редакція «ТРИЗУБА»

1 Січня 1931 року.

Хроніка.

З Великої України

— Засідання Комісії історії Козаччини ВУАН. 19 грудня відбулося в Києві прилюдне засідання Комісії історії козаччини при ВУАН. З доповідями виступили: Крип'якевич — «З історії Хмельниччини» та Кравцов — «Разінщина на Україні» («Пр. Пр.» ч. 291 з 19.XII).

— Молдавський театр. Совнарком Молдавської Автономної Республіки (Балта) ухвалив збудувати в Тирасполі молдавський театр («Пр. Пр.» ч. 290 з 18.XII).

— До стану загального навчання. Після обслідування окремою «бригадою» стану загального навчання на Україні виявилось, що дані, які в цій справі було оголошено Наркомос'ом України, не відповідають дійсності. Наркомос'ом оголошено напр., було, що план загального навчання виконано на 101, 102 або 103 відс., тобто загальним навчанням дітей охоплено більше, ніж їм на самому ділі, бо в план як раз входило охопити навчанням всіх дітей шкільного віку. По обрахункам бригади, дітей 8-10 літнього віку школою охоплено по всій Україні — 98 відс. Підлітків загальним навчанням охоплено проте лише на 61 відс.

Виявила бригада також число учителів, потрібних для переведення плану, а саме — по всій Україні бракує близько 6.000 учителів.

Справи з підручниками стоять дуже кепсько і цього року їх бракує більше, як для третини учнів. Справа з підручниками для підлітків стоїть зовсім катастрофічно, при чому бригада відзначає, що немає ніякої гарантії

в тому, що на будуче ця справа буде стояти краще.

Підкреслює бригада також неадекватності в справі постачання одягу шкільним дітям. Взагалі такого одягу постачається дуже мало, а там де постачається, то присилають часто таких розмірів, які є добрими лише для дітей 3-4 літ віку («Ком. ч. 345 з 16.XII).

— До мережі педагогічних шкіл на сов. Україні входить 24 педагогічних інститути, що готують викладачів старшого концентру трудових шкіл, 4 фіз. хем.-математичних інститути, що готують педагогів для технікумів і молодший педагогічний персонал для високих шкіл, 2 інститути Народньої Освіти (Запоріжжя, Луганське), Інститут чужоземних мов для підготовки викладачів чужоземних мов, Інститут Фізичної культури, Агро-педагогічний Інститут та 53 педагогічні технікуми, що готують учителів молодшого концентру, 4 технікуми фізичної культури, 7 лінгвістичних педагогічних технікуми та 4 педагогічних технікуми для підготовки інструкторів виробничого навчання при школах.

Серед цієї всієї кількості згаданих шкіл є і польський інститут, та жидівські, німецькі та російські «сектори» при інститутах в Києві, Харькові, Одесі і інших містах. Крім цього на весні має відкритися і греко-татарський інститут в Маріуполі.

Передбачений випуск з цих шкіл педагогів далеко, однак, не може задовольнити існуючих потреб в педагогічному персоналі («Ком.» ч. 350 з 20.XII).

— До ліквідації народних комісаріятів внутрішніх справ по окремих совітських

республіках. Постанову про закриття комісаріятів внутрішніх справ ЦИК разом з Совнаркомом СРСР прийняв тому, як подає «Комуніст», що «в умовах соціалістичної реконструкції народного господарства Союзу РСР, народні комісаріати внутрішніх справ союзних і автономних республік, що об'єднують керівництво різними, непов'язаними організаціями між собою, галузями керування — народнім господарством, комунальною справою, міліцією, карним прощуком, місцями ув'язнення — стали зайвими ланками радянського апарату».

Названою постановою вирішено комісаріати закрити з днем 1 січня 1931.

На місце комісаріятів внутрішніх справ «організуються при радах комісарів союзних і автономних республік головні управи комунального господарства», яким передають функції ліквідованих комісаріятів внутрішніх справ щодо керування комунальним господарством, непромисловим будівництвом і пожежною справою.

Керування діяльністю органів реєстрації актів громадянського стану, справами прийому до громадянства СРСР, видачею закордонних паспортів і правового становища чужоземців, а також справами, зв'язаними з культурами і діяльністю товариств, що не мають на меті діставати прибутки, що-до осіб, позбавлених виборчих прав — здійснюють надалі безпосереднє президії центральних виконавчих комітетів окремих совітських республік.

Адміністративна і контрольна частини скасованих комісаріятів передаються організаційним відділам центральних виконавчих комітетів сов. республік.

Справи по мужовій повинності і спрямування на роботу тилкових ополченців передаються комісаріатам праці.

Діла міліції й карного розшуку передаються радам народніх комісарів.

Догляд над місцями ув'язнення, справи заслання і примусової праці передаються комісаріатам юстиції, яким комісаріатам пере-

дається також боротьба із злочинністю («Ком.» ч. 346 з 17. XII. 1930 р.).

— Дніпрельстан. Пуск Дніпрельстану пристосовується до 1 серпня 1932 року, в зв'язку з чим року 1931 має розгорнутися будівництво «Дніпрокомбінату» — групи заводів, які будуть споживати електричну енергію Дніпрельстану («Ком.» ч. 350 з 20. XII).

— На металургічних заводах брак більшає. В жовтні місяці в доменному цехові заводу ім. Ворошилова недоброякісного чавуну виплолено 6.300 тон, що становить 27 відс. до всієї рпродукції. Через це завод несе великі збитки, бо кожна тона доброякісного чавуну підвищується в ціні на 16 копійок. У жовтні місяці одна тона ливарного чавуну через брак подорожчала на 2 карб. 42 коп., а тона переробного чавуну — на 42 коп. Як причини такого явища виставляється — брак організації праці та брак технічного догляду. Бувають, наприклад, випадки, коли в шихту вантажать вапнякове каміння шматками в 1 пуд і більше, що цілковито недопустиме; вантаження шихти не контролюється і бувають при цьому різні зловживання. Одного разу головний металург загадав додати коксу 400 кілограм, а вагарь подавав цілу зміну кокс й додав його до печі 4.000 кілогр. Часто шихти міняються без відповідного дозволу і тим порушується робота доменних печей («Ком.» ч. 350 з 20. XII).

З життя укр. еміграції У Франції.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. За місяць грудень 1930 р. Бібліотека дістала від різних осіб книг 122, чисел журналів — 132, 2 томи атласу, 2 мапи, 6 таблиць, фотографій, листівок та малих друків — 19. воєнних відзнак — 2.

Ці дарунки зложили такі особи та організації: Укр. Наук. Інститут у Варшаві — 1 кн., французьке в-во Librairie Ari-

stide Quillet — 2 томів світового географічного атласу, дякуючи інтервенції пані Л. Я. Ілляшенко. Студ. Киселиця — 15 прим. журн. Єдність та Зеркало, що виходили в Бельгії, та різні афіші з вистав. Укр. Громада в Оден - ле - Тиші — 32 кн. та 53 чч. газет і журналів. Инж. В. Філонович з Праги — мапа рейду Ю. Тютюнника в р. 1921 та 6 таблиць — спис 359 розстріляних в Базарі (таблиці прекрасно виконані п. Битинським). Також від п. Філоновича одержано 52 кн. та 41 чч. газет і журналів п. А. Казимірчук — 1 відзнака Інструкторської Школи Старшин, першого випуску 1918 року. Ген. Удовиченко — темляк від шаблі. М. Малярчук — 1 фотографію. Письменниця Уляна Кравченко — 8 кн. своїх творів. Инж. С. Нечай — 4 кн. та 5 мал. друків. Д-р П. Шкурат з Перемишля — 13 кн. та журн., зібраний ним у пані Шматерової. Гр. Маслюк з Шалету — 3 фото, п. І. Липовецький з Варшави переслав: від п. О. Калюжного з Ковля — 1 кн., від п. Красножона — 23 чч. журналу «Воля», Мист. Гуртка «Спокій» — 2 каталоги вистави й 1 фото, від п. І. Липовецького — 4 кн. від п. Ю. Козловського — 1 кн., П. Инж. М. Литвицький з Нимбурку — 1 кн. П. М. М. Галаган — III том своїх Споминів. П. Юліян Бачинський з Берліну — 2 кн. П. М. А. Славінський з Праги — 1 кн. П. Л. Буткевич — 2 цікавих листівки з козачих уніформ 1814 року. Редакція Тризуба — 2 кн. Місія УНР у Франції — 6 кн. Проф. О. Безпалко — 1 мапа України, що була в користуванні Нач. Штабу Гол. Отамана С. Петлюри — ген. Юнакова. Проф. Б. Мартос — 1 мал. друк.

Філія Бібліотеки в Оден - ле - Тиші надіслала реєстр своїх книг, яких там мається: укр. мовою 287 та мовами іншими — 88. Рівнож одержано опис переданих різних річей, як от: прапори, картини, фотографії, разом 24. Все це майно на час існування Громади лишається в Оден - ле - Тиші і лише після ліквідації передається до Парижу.

Грошеві датки на Бібліотеку

в місяці грудні поступили від таких осіб:

Через адміністрацію журн. «Тризуб» від п. Косеця — 1 фр., від п. Палієнка — 14 фр. Від п. Басенка — 14 фр. Від п. М. Гавриша — 5 фр. Від Укр. Громади в Крезо збірка на підп. лист. ч. 355 — 51.50 фр. Від Філії Т-ва б. вояків армії УНР в Крезо збірка на підп. лист. ч. 353 — 49.50 фр. Від п. Копайгори — 5 фр. Від Ю. Гассана з Канади — збірка на підп. листи — 19 доларів, зібраний ним в Торонто серед своїх співаків та членів Укр. Народнього дому, п'ять дол. від Т-ва Просвіта в Гамільтоні, п'ять дол. з Каліфорнії та 1 дол. з Америки. Від п. Івана Барила з Польщі — 1 дол. Від пані Л. Ілляшенко — 120 фр. Від п. Саленка — 5 фр. Від п. К. Романюка з Крезо — 4.50 фр.

Всіх пожертв за рік 1930 (збірні на підписні листи так і окремі пожертви та з приводу різних нагод) — 17.384. фр. 85 сант.

Рада Бібліотеки складає свою глибоку подяку всім жертводавцям та особам, що сприяли розвитку Бібліотеки.

За місяць грудень Бібліотеку відвідало 131 особи.

Далі, крім того, з нагоди Різдвяних Свят та Нового Року зложили датки на Бібліотеку замість персональних та листовних привітань: В. Прокопович — 50 фр., Редакція «Тризуба» — 200 фр., замість новорічного прийняття К. Хоменко — 50, Гр. Довженко — 20, Рудичів — 10, Никитюків — 5, С. Нечай — 5, та п. С. Смогоржевський з Бельгії — 25 франків.

— Різдвяна вечірка в Парижі. З нагоди свят Різдвяних Українська Громада в Парижі влаштувала 26 грудня в салі Анжело сімейну вечірку. Вечірка пройшла добре, хоч матеріяль но видалася вона слабше, ніж минулого року, бо влаштовано її було в п'ятницю — робочий день.

Виступав на ній молодий кобзарь С. Татаруля, що зібрав належні йому оплески. Запалена ялинка оточена хором, що виконав кілька колядок, справила гарне враження.

— Ялинка для українських дітей в Парижі. В неділю 28 грудня в салі Андре (на рю де Тревіз) Жіночим Комітетом було влаштовано ялинку для українських дітей. Ялинку було добре організовано з різними дивертисментами. Подарунки було роздано всім присутнім дітям, які весело провели час. Дітей, яких набралось до 40 (а між ними кілька дітей наших приятелів чужинців-кавказців), нагодували. Загальне вражіння дуже добре. Організовано ялинку було лише на кошти зібрані серед громадянства.

В Польщі.

— Пам'яті І. М. Золотницького. 14 грудня м. р. відбулася урочиста панахида над могилою бл. пам. І. М. Золотницького.

— З життя Союзу Українок - Емігранток у Польщі. 6 грудня м. р. відбулася вечірка Союзу Українок-Емігранток у Польщі. Вечірку попереджав широкий концертний відділ. Успішно продовжуються виклади на заснованих в м. році курсах сестер-жалібниць. В січні б. р. має відбутися традиційна ялинка для дітей.

— Корпорація «Запорожжя» у Варшаві. 29 листопаду м. р. організувало «Запорожжя» чайний вечір для членів і гостей, на якому проф. Р. Смаль-Стоцький виголосив реферат, темою якого була — «Женева».

20 грудня м. р. відбувся в корпорації реферат п. Монкевича — «Запорожці на Лівобережжю».

— З життя «Прометей». 11 грудня м. р. в клубі «Прометей» відбувся реферат проф. Р. Смаль-Стоцького — «Турецькі і татарські слова в українській і польській мовах».

В Туреччині

— Книжка про Україну турецькою мовою. В грудні вийшла в Царьгороді книжка п. Володимира Мурського турецькою мовою під заголовком «Україна та її боротьба за незалежність». Сама назва

вже говорить про значіння її в Туреччині, як в країні зв'язній Чорним морем з нашою батьківщиною. Тому з радістю зустріли її українці, що мешкають в Туреччині. Книжку друковано в 1000 прим., виглядає вона ефектно, має 226 сторінок тексту. Уміщено в ній портрет покійного Головного Отамана С. Петлюри та сучасного його наступника А. Лівницького, мапу України. Гарна вступна стаття великого приятеля українців — п. Джафар-бея Сейдамета, що спричинився до скорого видання книжки. Зміст її такий: Україна і Європа; Україна (територія, населення, природні багатства), історія та література; відновлення української державности 1917-1920 р. р.; Україна соціальною республікою; культурне життя під большевиками; українізація та національна політика большевиків; соціальна політика. економічна руїна України; терор; українська еміграція та її діяльність за кордоном.

Зараз же в перші два дні по виході книжки її було надіслано: президентові Туреччини — Кемаль-паші, усім міністрам, найвидатнішим депутатам, військовим, письменникам, вченим та усім редакторам турецької і чужоземної преси, бібліотекам, деяким установам та окремим особам.

Так само доручено було цю книжку і його Святійшості Вселенському Патріярхові та великому приятелю України — митрополитові болгарському Борису.

Як відповідь на книжку отримано силу листів з подякою та деякі навіть особистими візитами авторові її показали свою увагу до нашої справи. Преса також починає давати відомості про книжку п. Мурського. Газети «Білдириз» та «Акшам» вмістили кілька прихильних статей про Україну.

Те, що сподівалися ми давно, сталося. Турецькі кола заговорили знову про Україну, висловлюючи їй свої симпатії. Треба віддати належне авторові та тим, хто допоміг в справі виходу книжки, і побажати дальшого успіху в спра-

ві національної пропаганди в Туреччині.

— Альманах для Персії, Афганістану, Мусульманської Індії, Іраку та Єгипту недавно вийшов в Царьгороді під редакцією п. Расуль-Заде. Згадуємо про нього тому, що він крім статтів, які малюють стан поневолених більшовиками країн—народів Кавказу, Туркестану, Криму та Ідель-Уралу вміщає статтю і про Україну. Альманах взагалі, а стаття п. Мурського про Україну зокрема дуже сподобалися турецьким колам, і має успіх.

С. З. М.

З чужого життя

— Відкриття Інституту Вищих Хліборобських Наук. Одкрився нещодавно в Парижі (16, Rue de la Sorbonne. Paris 5-e) під патронажем Міністра Хліборобства Франції, інститут вищих хліборобських наук в Парижі. Інститут має своєю метою вивчення великих проблем хліборобства, торкаючися загальної економіки народів. Одкриття курсів 5 січня в 3 години. На чолі його став Генрі Нуальян, інженер-агроном, адвокат, професор Школи Вищих Соціальних Наук.

**

— Розшукують. Гавриш Михайло просить обізнатися, або подати адреси таких осіб: п. Москаленка Опанаса, Козіна Івана, Гасса Зінька, Лазаренка Павла, Мелашка Василя, Соляника, Василя, Химочки, Якова, Гриця Кузьми. Відомості подати по такій адресі: Mr Gavrych Michel à La fargue par Lannepax (Gers).

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе,

Дозвольте на сторінках Вашого журналу дати відповідь «Комісії Педагогічного й Адміністративного Персоналу Української Господарчої Академії в справі Нансеновських паспортів».

Від цієї комісії я одержав листа від 5 грудня 1930 року, в якому Комісія доводить до мого відома, що де-що образило її в моїй статті «В обороні нашої честі і національного імені», уміщеній в «Тризубі» (з 12.Х.1930 р.).

По-перше, Комісія образилася на мене за те, що я назвав там її «Комісією проф. Мартоса», «нібито навмисне» понижуючи престиж Комісії. На це можу одповісти, що, очевидно, я ще більше поважаю голову цієї Комісії, бо думав, що, зв'язуючи її безпосереднє з іменем проф. Мартоса, я жадногого пониження їй не роблю. Коли це все ж образило Комісію, то, звичайно, я приношу за це їй мої найщиріші вибачення.

По-друге, торкаючися історії взаємовідносин Головної Ради і Комісії, я в своїй статті сказав, що на початку, вона не зовсім відповідала тому, чого б я і вся Президія Головної Ради бажала. Але ми не протестували і дійсно скоро переконалися, що «злої волі не було». Виразу який образив Комісію, я повторювати не буду а просто ще раз підкреслюю, що я дуже високо оцінюю позитивну роль Комісії і її діяльності на теренах Чехословаччини. Жадної ж образи їй в думці я не мав написати.

Діяльність проф. Мартоса в Женеві провадилася в повному розумінню зо мною і це я можу тут тільки ще раз підтвердити.

Прийміть запевнення в цілковитій повазі.

12.ХІІ. О. Шульгин (—).

Од Редакції

З огляду на наші Різдвяні свята наступне число «Тризуба», вийде в неділю, 18 січня.

Українська Громада в Ґреноблі

вітає всі українські організації та всіх українців з Різдвяними Святами та Новим Роком.

В імені Громади
Рогатюк (—) Голова Громади
І. Вонарха (—) секретарь

Українська Громада в Шато-де-ля-Форе

від щирого серця поздоровляє всіх українців на еміграції сухих з Новим Роком та зичить щастя, здоров'я і повного успіху в усьому. Дай Боже, як найскорше всім нам в цьому році зустрінутися з своїми братами на рідній нам батьківщині.

Громада

НА УВАГУ БЕЗРОБИТНИМ

В Бренью — це 20 кілометрів від Ґренобля — є вагоновий завод, де працює наш член Громади в Ґреноблі п. Грушко. Там приймають маневрів і спеціалізованих маневрів. Платня від 3 фр. За подробицями та інформаціями зверталися по такій адресі: Mr. Basil Grouchko. 7. 14. Brignoud (Isère).

ВІД ГЕНЕРАЛЬНОЇ РАДИ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ.

Останній з'їзд Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, піклуючись справами культурного розвитку еміграції, підготуванням культурних робітників, здатних продовжувати працю покоління, що збройно і духово борглося за незалежність України, вирішив заснувати для своїх членів-студентів дві стипендії: одну пам'яті Пилипа Орлика, другу пам'яті Симона Петлюри.

Генеральна Рада Союзу, бажаючи в свою чергу достойно виконати повноту прекрасну ідею 6-го З'їзду Союзу і забезпечити в сталий спосіб фонд цих стипендій, звертається з закликом до усього українського Громадянства у Франції — виявити посильну допомогу, взяти участь в збірці на фонд стипендій, які вже почато уділювати і які без постійного поповнення не зможуть функціонувати.

Кожна Громада мусить перевести у себе «тиждень українського студента». Кожен українець у Франції мусить дати свою частку у фонд студентських стипендій Союзу.

Зміст.

З діяльності Уряду Української Народної Республіки — ст. 1.
— Париж, четвер, 1-го січня 1931 року — ст. 2. — На Свят Вечір, 6-го
січня 1931 року — ст. 4. — О л . Ш у л ь г и н . Прокляті питання —
ст. 5. — В. П р о к о п о в и ч . Пам'яті В. О'Коннор-Вілінської — ст.
10. — О. Ч е р е п и н . Загально-національна справа — ст. 12. — 2-ий
Військовий З'їзд б. Вояків Армії УНР у Франції — ст. 16. — Лист з Вар-
шави — ст. 18 — O b s e r v a t o r — З міжнародного життя — ст. 19.
— З широкого світу — ст. 23. — Х р о н і к а : З Великої України — ст.
25. — З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 26. — В Польщі — ст.
28. — В Туреччині — ст. 28. — З чужого життя — ст. 29.

Рада Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі

*вітає всіх жертводавців, осіб та й організації, що спричинилися до роз-
витку Бібліотеки, як рівнож читачів та відвідувачів,*

*з Новим Роком та Святими Різдва Хри-
стового.*

*Бажаємо всім здоров'я та сил перебути на чужині й вернутися
на Рідну Землю — на Вільну Україну —, за яку боровся й загинув наш
вождь — Головний Отаман Симон Петлюра.*

*Подбаймо спільними зусиллями про збудовання Йому монумента —
Української Бібліотеки Його імені в Парижі.*

Українська Громада в Парижі

вітає всіх своїх членів, а також всі Громади і Гуртки на провінціях
Новим 1931 роком і бажає ще більшої злютованности і витривалости
перебути недовгий час на еміграції.

З новим роком — з новим щастям.

Рада Громади.

УКРАЇНСЬКЕ АРТИСТИЧНЕ ТОВАРИСТВО

в Pont de Cherny (Isere)
в суботу 10 січня 1931 року
дає

„Мати — Наймичка“

драма на 4 дії І. Тогобочного.

Участь беруть: пані Логошина, Кузин, Мамонтова, п. п. Різників,
Кравченко, Слобенко, Плавський і ин.

Режисура — З. Різникова.

Після вистави балъ до 2 год. ночі.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований, Вяч. Прокоповичем, буде виходити в 1931 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Умови передплати на 1931 рік.

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	1-2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 лейв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	1/2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris V

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників Тризуба: 1) В Канаді — W. Sikewich, P. O. Box 333 Toronto, Ontario, Canada 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — П р а г а: Pl. Filonovic. Horni Cernosice u Prahy, c. 107; П о д є б р а д и — у п. inz. Prokorovica. Ukr. Hosp. Akademie Podebrady. 4) В Польщі — J. Lipowski, Podwale 16, m. 15. W a r s z a w a для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipowski. 5) В Спол. Штатах «Surma Book», 103, Av. A. New York, N. I., U. S. A. 6. В Царьгороді : M. Zabello. Posta kutum № 224. Beyoglu. Istanbul. Turquie

---

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris(V)

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Кошггер.

Адміністратор : Іл. Косенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imp. de Navarre, 5, rue des Gobelins. Paris XIII.